

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА
КРАГУЈЕВАЦ

1. Одлука Наставно-научног већа

Одлуком Наставно-научног већа Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, број 01-13901/3-1, од 25. 12. 2013. године, именовани су чланови комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације кандидата Весне Јовановић, под називом:

“УТИЦАЈ ЗНАЊА И СТАВОВА ЖЕНА О КАРЦИНОМУ ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ И ПАПА ТЕСТУ НА ЊИХОВУ ПАРТИЦИПАЦИЈУ У СКРИНИНГУ”

Чланови комисије су:

1. Проф. др Александар Живановић, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Гинекологија и акушерство, председник
2. Проф. др Сања Коцић, ванредни професор Факултета медицинских наука, Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Социјална медицина, члан
3. Проф. др Ана Митровић Јовановић, ванредни професор Медицинског факултета Универзитета у Београду за ужу научну област Гинекологија и акушерство, члан

2. ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ О ОЦЕНИ НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Кратка биографија кандидата

Весна Јовановић је рођена 27.02.1972. године, у Београду, Република Србија. Средњу медицинску школу завршила 1990. године у Београду, а Вишу медицинску 2003. године, такође у Београду. На Факултету за менаџмент-смер менаџмент у здравству, дипломирала 2006. године. Од 1993. до 2009. радила у ГАК “ Народни фронт”. Од 2009. године ради као наставник практичне наставе у Високој здравственој школи струковних студија у Београду на предметима Здравствена нега у гинекологији и Здравствена нега у акушерству. Докторске студије, на Медицинском факултету у Крагујевцу уписала 2008. године, на смеру Народно здравље. Усмени докторски испит положила 2007. године са оценом 8.

2.2. Наслов, предмет и хипотезе докторске тезе

Наслов: УТИЦАЈ ЗНАЊА И СТАВОВА ЖЕНА О КАРЦИНОМУ ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ И ПАПА ТЕСТУ НА ЊИХОВУ ПАРТИЦИПАЦИЈУ У СКРИНИНГУ

Предмет: Студија ће се бавити испитивањем корелације између социодемографских карактеристика, знања о КГМ-у, ПАПА тесту, ставова о КГМ-у, мотивационих фактора и њихов утицај на партиципацију жена у скринингу.

Хипотезе:

1. Партиципација жена у скринингу је повезана са социо-демографским факторима
2. Постоји статистички значајно већи ниво знања о карциному грлића материце и ПАПА тесту код групе жена које редовно партиципирају у скринингу у односу на групе жена које то чине нередовно и никада нису партиципирале у скринингу
3. Низак ниво знања жена о карциному грлића материце и ПАПА тесту је повезан са њиховим негативним ставом о ризику од обољевања, о тежини болести и о корисности скринингу
4. Позитиван став жена о ризику добијања карцинома грлића материце као и став о тежини болести од карцинома грлића материце је у позитивној корелацији са редовном партиципацијом жена у скринингу
5. Група жена које редовно партиципирају у скринингу имају позитиван став о корисности скрининга и негативан став о препрекама у скринингу у односу на групе жена које то чине нередовно и никада нису партиципирале у скринингу
6. Извори знања жена о КГМ и ПАПА тесту, које редовно партиципирају у скринингу, статистички значајно утичу на виши ниво знања о КГМ и ПАПА тесту и већу мотивацију за партиципацијом у скринингу у односу на жене које то чине нередовно и никада нису партиципирале у скринингу
7. Постоји потреба за дизајнирањем и развојем ефикасне информативне брошуре о КГМ-у и скринингу која треба да помогне у имплементацији програма превенције карцинома грлића материце на националном нивоу, у циљу подстицања жена да усвоје адекватно превентивно здравствено понашање и повећања стопе њиховог редовног учешћа у скринингу

2.3. Подобност кандидата:

Кандидаткиња Весна Јовановић је положила усмени докторски испит из изборног подручја Народно здравље, оценом 8. Објавила је два рада у целини у часопису са рецензијом, у коме је први аутор, чиме је испунила услов за пријаву докторске тезе:

1. **Јовановић В.**, Обрадовић В., Симић В., Васиљевић С. Карактеристике исхране младих условљене социо-економским факторима. Здравствена заштита 2011; 40 (6):21-30. М53=1 бод
2. **Јовановић В.**, Симић, В., Максимовић В., Обрадовић В. Типизација хуманих папилома вируса код сквамозних интраепителних лезија цервикса. Здравствена заштита 2012; 41(3):28-36. М53=1 бод

Остали радови објављени у научним часописима:

3. Обрадовић В, Кањевац Т, **Јовановић В**, Симић В. Процена типа раста лица. Медицински часопис 2011; 45(4):31-35. М53=1 бод
4. Симић В.,Обрадовић В., **Јовановић В**. Навике и ставови адолесцената у вези са сексуалним понашањем. Здравствена заштита 2011;40(4):63-68. М53=1 бод
5. Mitrovic-Jovanovic A., Dragojevic S, **Jovanovic V**, Zamurovic M, Krsic V, Rakic S, Stanimirovic B. Corelation of the human papillomavirus infection with cytology, colposcopy and histopathological examination of the bioptic tissue in low and high grade intraepithelial lesion, European Journal of Gynecological Oncology 2012; 5(33):512-517. М23=3 бода

2.4 Преглед стања у подручју истраживања

Карцином грлића материце је трећи по учесталости малигни тумор у свету и представља глобални проблем, нарочито у земљама у развоју. Према подацима Светске здравствене организације, наша земља има највећу инциденцију карцинома грлића материце у Европи и представља озбиљан јавно-здравствени проблем.

Доминирајући фактори ризика за настанак карцинома грлића материце су нередовна партиципација жена у скрининг програму и инфекција са високо ризичним хуманим папилома вирусом. Тенденција пораста броја оболелих, захтева планирани и добро органозовани скрининг програм са високом стопом покривености популације жена.

Обезбеђивање високог нивоа скрининга је од суштинског значаја за ефикасно смањење стопе инциденце и смртности од ове болести.

Многи комплексни фактори утичу на одлуку жене да узме учешће у скринингу карцинома грлића материце. Боље разумевање ових детерминанти ће дати смернице за променом досадашњег понашања жена, као и ефикаснију имплементацију скрининг програма.

Досадашња истраживања указују на неопходност утврђивања социо демографских, економских и културних фактора који утичу на стопу партиципације жена у скринингу. У вези са тим, неке студије указују да негативне предрасуде тј. ставови, многе баријере, низак ниво знања, низак социо економски статус, су доминирајући фактори ризика за настанак карцинома грлића материце, што се може објаснити изостанком учешћа жена у скринингу.

У нашој земљи оваквих истраживања није било.

2.5. Значај и циљ истраживања са становишта актуелности у одређеној научној области

Циљеви:

Циљ ове студије је да испита утицај између социодемографских карактеристика, знања о КГМ-у ПАПА тесту, ставова о КГМ-у, мотивационих фактора и њихов утицај на партиципацију жена у скринингу.

1. Утврдити повезаност између социо-демографских карактеристика жена и њихове партиципације у скринингу
2. Утврдити повезаност између знања жена о карциному грлића материце и ПАПА тесту и њихове партиципације у скринингу
3. Утврдити повезаност између знања жена о карциному грлића материце и ПАПА тесту и њиховог става о ризику од обољевања, става о тежини болести и става о корисности скрининга
4. Утврдити повезаност између става жена о ризику добијања карцинома грлића материце и става о тежини болести са партиципацијом у скринингу
5. Испитати разлику између става жена о корисности скрининга и става о препрекама партиципације у скринингу
6. Идентификовати изворе знања жена о карциному грлића материце и ПАПА тесту, као и мотивационе факторе који утичу на редовну партиципацију у скринингу

7. Испитати да ли постоји потреба за дизајнирањем и развојем ефикасне информативне брошуре о КГМ-у и скринингу

Значај истраживања:

Ова студија ће анализирањем здравственог веровања и понашања жена идентификовати ризичне социо-демографске групе жена које треба да буду приоритет будућег масовног програма скрининга грлића материце, као и значајне факторе који самостално или удружено утичу на понашање жена према скринингу. Студија ће допринети да здравствени и нездравствени сектори дизајнирају и развију едукативне брошуре о превенцији КГМ прилагођене потребама жена са овог простора, као и ефикаснију имплементацију скрининг програма на националном нивоу, са коначним циљем смањења стопе инциденције и морталитета од рака грлића материце у Србији.

2.6. Веза са досадашњим истраживањима

Повезаност знања и ставова жена о карциному грлића материце и ПАПА тесту на њихову партиципацију у скринингу, доказана је у великом броју истраживања у свету. У свим истраживањима указује се на неопходност идентификовања основних фактора који утичу на партиципацију жена у скринингу и њихово проучавање у локалним условима, јер њихов утицај није независан од социо-демографских, економских и културних фактора.

Регионалним разликама у стопама и трендовима обољевања од карцинома грлића материце доприноси више фактора. Посебно се наглашава утицај инфекцијом хуманим папилома вирусима, пушења и имуносупресија који су доминирајући фактори за настанак карцинома грлића материце, али какав је утицај нивоа знања о КГМ, нивоа знања о узроцима, ризицима, симптомима, начину детекције, превенције КГМ-а, мотивационим факторима који утичу на промену понашања према скринингу до сада није истраживано на овим просторима, чиме ова студија добија оригинални карактер. Ово је основни разлог да овај проблем изучимо, како бисмо прецизно утврдили разлог нередовне партиципације жена у скрининг програму. У нашој земљи сличних истраживања није било.

2.7. Методе истраживања

Врста студије

Проспективна студија пресека.

Популација која се истражује

Студијом би биле обухваћене жена животне доби од 21 до 69 година које живе на територији града Београда.

Узорковање

У студију би били укључени сви испитаници бирани по принципу случајног узорка из популације жена које живе на територији града Београда. У испитивање не би биле укључиване жене које немају место пребивалишта на територији града Београда, млађе од 21 године, старије од 69 година, које су трудне, које имају дијагностикован карцином грлића материце, којима је рађена хистеректомија и које нису дале писани пристанак да учествују у анкети. Испитаници би били подељени на две испитиване и контролну групу.

Две испитиване групе би сачињавале жене које нередовно и никада нису партиципирале у скринингу и које би биле биране по принципу случајно изабраних домаћинстава из више улица у свакој београдској општини на основу адресара града Београда. Анкетање ће се спроводити од врата до врата на кућне бројеве изабране методом случајних бројева. Контролну групу би сачињавале жене које редовно партиципирају у скринингу и упитник би попуњавале уз помоћ анкетара у чекаоници испред ординације у којој се обављају скрининг прегледи у здравственој установи ГАК ``Народни фронт`` у Београду.

Варијабле које се мере у студији

Варијабле би биле добијене попуњавањем адаптираног упитника који је конструисан по ``Health Belief Model`` за процену знања, ставова, праксе и понашања према КГМ-у и скринингу.

Независне варијабле су: Године живота, степен образовања, брачни статус, тип насеља у коме живи испитаник, радни статус, социо-економски статус, извори информисања о КГМ и скринингу, знање о КГМ и скринингу, став о тежини болести, став о ризику обољевања од КГМ, став о корисности скрининга, став о препрекама за партиципацију жена у скринингу, утицај мотивације од стране околине на одлуку жене да настави или почне да редовно партиципира у скринингу, утицај формалне комуникације жене са здравственим радницима и неформална комуникација са особама из њене околине на партиципацију и ниво поверења жена у себе да предузму активности на усвајању адекватног понашања према скринингу

Зависне варијабле су: групе жене које никада нису, нередовно и редовно партиципирају у скринингу, спремност жена да у будућности редовно, нередовно и никада не партиципирају у скринингу.

Снага студије и величина узорка

Одговарајућа величина узорка која ће подржати закључке ове студије одређена је коришћењем снаге студије. Снага студије представља методу за смањење и процену ризика појаве грешке другог типа. Грешка другог типа дешава се када се прихвати нетачна нулта хипотеза. Задовољавајућа минимална величина узорка у овој студији је $N=299$ која је израчуната на основу података публикованих у студијама сличног дизајна (Altman DG. Practical statistics for medical research. 1st ed. London: Chapman and Hall, 1991.), узимајући вероватноћу грешке првог типа алфа као 0.05, мали ефекат величине $w=0.20$, степен слободе $df=4$ и снагу студије од 0.8 за двосмерно тестирање нулте хипотезе χ^2 -тестом према статистичком програму G*Power3.

Статистичка обрада података

Према карактеристикама испитаника варијабле би биле груписане у континуиране и категоријске. Прикупљени подаци би најпре били обрађени методама дескриптивне статистике. Дистрибуција вероватности континуираних варијабли би била испитана уз помоћ Kolmogorov-Smirnov или Shapiro-Wilk теста, те њихове вредности би биле приказане као средња вредност $\pm$ стандардна девијација (СД) или као медијана и припадајући интерквартилни распон (IQR) у зависности од дистрибуције података. У случају нормалне дистрибуције били би коришћени параметријски тестови. Студентов т-тест за два узорка би се користио за одређивање значајности разлика у средњим вредностима континуираних варијабли између две популације, док би анализа варијансе (АНОВА) била коришћена за више од две популације. У случају одступања од нормалне дистрибуције, користио би се одговарајући непараметријски тестови (Ман-Витнијев тест за испитивање значајности разлика између две групе или Крускал-Валисова анализа варијансе рангова за више од две популације). Категоријске варијабле би биле приказане у облику таблица контингенције. Разлике у фреквенцијама категоријских варијабли би биле испитане χ^2 -тестом. Утицај већег броја независних и збуњујућих варијабли на испитивани дихотомни исход као и међусобна интеракција предикторских варијабли, би био испитан бинарном логистичком регресијом, а резултати би били приказани као кориговани однос могућности (Adjusted Odds ratio). Статистички значајним сматраће се сви резултати где је вероватноћа хипотезе мања од 5% ($p < 0.05$). Сви добијени подаци би били приказани табеларно и графички. За све статистичке анализе у овој дисертацији користио би се статистички пакет ``SPSS 17.0 for Windows``.

2.8. Очекивани резултати и значај студије

Очекује се да резултати студије покажу да контролна група жена која редовно учествује у скринингу има значајније виши ниво знања о КГМ и његовој превенцији, свесније су сопственог ризика обољевања и тежине болести, што оснажује њихов став о корисности редовног учествовања у скринингу. Испитиване групе жена које никада нису и нередовно учествују у скринингу имају негативно веровање о скринингу и значајне препреке које их одвраћају да промене своје понашање и у будућности редовно учествују у скрининг активностима. Ова студија би требала да допринесе благовременом препознавању праксе и веровања жена о скринингу и указати на потребу промене досадашњег понашања и општег здравственог просвећивања, а све то у интересу буђења свести у друштву о карциному грлића материце као озбиљном јавно-здравственом проблему у Србији. Планирано истраживање би требало да донесе прве податке у нашој земљи о сложеној интеракцији различитих фактора који утичу на неадекватну стопу и нередовно учешће жена у скринингу карцинома грлића материце. Ова студија би била значајна пре свега због доприноса препознавања ризичних

демографских и социо-економских група жена које требају да имају приоритет у будућем организованом скринингу, као и идентификовања свих значајних фактора и начина њиховог утицаја на знање, веровање и понашање жена према скринингу. Ниво свести о значају редовне партиципације код наших жена је и даље неприхватљиво низак. Очекује се да ће у оквиру ове студије бити одређени значајни фактори који утичу на понашање жена према скринингу који ће омогућити здравственом и нездравственом сектору да дизајнирају и развију едукативне брошуре о превенцији КГМ и мотивационе стратегије прилагођене потребама жена са овог простора, као и повећање ефикасности скрининг програма на националном нивоу који требају да подстакну жене да усвоје адекватно превентивно здравствено понашање у вези са скринингом грлића материце, са коначним циљем смањења стопе инциденције и морталитета од рака грлића материце у Србији.

2.9. Оквирни садржај дисертације

Карцином грлића материце је озбиљан јавно-здравствени проблем, што је довело до тога да имамо двоструко већу од просечне стопе инциденције КГМ-а у Европи.

Ова студија би имала за циљ да испита и опише корелацију између социодемографских карактеристика, знања о КГМ-у, ПАПА тесту, ставова о КГМ-у, мотивационих фактора и њихов утицај на партиципацију жена у скринингу.

Осим идентификованих фактора који утичу на појаву КГМ, овај рад ће се бавити испитивањем утицаја знања, веровања и понашања жена према КГМ и њиховој партиципацији у скринингу.

Испитивање би обухватило 300 испитаника који живе на територији града Београда. Две испитиване групе би сачињавале жене које нередовно и никада нису партиципирале у скринингу и које би биле биране по принципу случајно изабраних домаћинстава из више улица у свакој београдској општини на основу адресара града Београда. Контролну групу би чиниле жене које долазе на прегледе у ГАК`Народни фронт` у Београду.

За добијање података користио би се адаптирани упитник прилагођен женама са ових простора који је конструисан на основу `Health Belief Model`, за потребе ове студије. Очекује се да ће добијени резултати првенствено указати на статистички значајне разлике у вредностима праћених варијабли између компарираних група и допринети адекватном познавању фактора који утичу на ниску стопу партиципације жена у скринингу.

Добијени резултати могу имати изузетан практичан значај у креирању стратегије примене превентивних и правовремених мера на националном нивоу, у циљу подстицања жена да усвоје адекватно превентивно здравствено понашање и повећају стопу њиховог редовног учешћа у скринингу.

2.10. Предлог ментора

Проф.др Ана Митровић Јовановић, ванредни професор Медицинског факултета Универзитета у Београду, за ужу научну област Гинекологија и акушерство

2.11. Научна област дисертације

Медицина. Народно здраље.

2.12. Научна област чланова комисије

1. Проф. др Александар Живановић, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Гинекологија и акушерство, председник
2. Проф. др Сања Коцић, ванредни професор Факултета медицинских наука, Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Социјална медицина, члан
3. Проф.др Ана Митровић Јовановић, ванредни професор Медицинског факултета Универзитета у Београду за ужу научну област Гинекологија и акушерство, члан

Закључак и предлог комисије

1. Весна Јовановић, испуњава све услове прописане Статутом Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу и Законом о високом образовању за одобрење теме и израду докторске дисертације.
2. Предложена тема је научно оправдана, дизајн истраживања је прецизно постављен и дефинисан, методологија је јасна.
3. Комисија сматра да ће предложена докторска теза кандидата Весне Јовановић бити од великог научног и практичног значаја у проучавању утицаја између социодемографских карактеристика, знања о КГМ-у ПАПА тесту, ставова о КГМ-у, мотивационих фактора и њихов утицај на партиципацију жена у скринингу.
4. Комисија предлаже Наставно-научном већу Факултета медицинских наука у Крагујевцу да прихвати пријаву теме докторске дисертације кандидата Весне Јовановић под називом **“Утицај знања и ставова жена о карциному грлића материце и ПАПА тесту на њихову партиципацију у скринингу”** и одобри њену израду.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

1. **Проф. др Александар Живановић**, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Гинекологија и акушерство, председник
-

2. **Проф. др Сања Коцић**, ванредни професор Факултета медицинских наука, Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Социјална медицина, члан
-

3. **Проф. др Ана Митровић Јовановић**, ванредни професор Медицинског факултета Универзитета у Београду за ужу научну област Гинекологија и акушерство, члан
-